

doslej kakih 20 samostojnih knjig in brošur — je skozi dolga leta zbiral dragoceno zemljepisno imenoslovno in izrazoslovno gradivo. Z isto vestnostjo in natančnostjo, ki odseva tudi iz njegovih spisov, je zabeležil na tisoče ljudskih zemljepisnih nazivov in izrazov in tako premnoge od njih otel pozabe. Iz svoje bogate bére nam je sedaj poklonil izbor iz tolpisja, vede, ki jo ima za tako važno, da bi jo morali učiti v šolah poleg geografije, »da se srednješolec v teku 8 let popolnoma živi v relief narave, spozna na drobno vse terenske pojme, oblike, predmete, se jih navadi dobro razločevati po podobi in po imenu ter priuči obenem tudi zanesljivo brati zemljevide«.

Knjigo je avtor sicer namenil in tudi posvetil »krajepiscem za 60-letnico slovenskega planinstva«, vendar vsebuje marsikaj tehtnega tudi za etnografa in etnologa. Snov je razdeljena na 6 velikih poglavij, ki obravnavajo izrazoslovje ravnega, vzvišenega in poglobljenega sveta, vodovja, površinske odeje in občil. Že pri čitanju uvoda bo etnograf pritrjeval avtorju, ko pravi, da je skrajni čas, da spravimo geografsko izrazje v sklad z ljudsko geografijo in ... »še pravočasno zabranimo, da za vedno ne izgine naša stara, častitljiva geografska dedovina«. Tu se sreča Badjura s stremljenji naše etnografije, ki skuša zajeti etnografsko bogastvo naše sedanosti in preteklosti, med njim ne na zadnjem mestu tudi slovensko ljudsko izrazoslovje. Že v prvih zgolj morfoloških poglavjih knjige zadevamo malone na vsaki strani na etnografsko blago. Tako n. pr. na imena prebivalcev in kmetij, ki so nastala iz tolpisnih nazivov, n. pr. da navedem samo nekatera: Ravnjan, Zagorjan, Brežnik, Podskrajnik, Robnik, Selišnik, Predolnik, Hribnik, Kogovšek, Babnik, Slopnik, Pečovnik, Grobelnik, Brložnik, Krničnik, Kotnik, Zalogar, Razbornik, Bečnik, Kalan, Raztočnik, Slapar, Lesar, Repnik, Tratar itd. Knjiga nas tudi seznanja z nazivi zemljiške razdelitve, z nazivi polj, leg in lež, gradišč in lomov. Mnogo prav njemu namenjenega gradiva pa najde etnograf v poglavjih o površinski odeji in občilih. Izčrpno je tu obdelano izrazoslovje, ki se tiče lesovja, goljav, trebov, čistin in planin, meja in plotov, pri občilih pa so obravnavane pešpoti, vozne poti, ceste, razpotja, obpotna znamenja, prelazi, prebrodi. Etnograf pa tudi geograf seveda marsikje pogrēšata lokalizacijo kakega izraza, to je navedbo kraja, kjer dotični izraz rabijo, razumljivo pa je, da avtor tega ni mogel povsod navajati. Škoda je tudi, da mu ni bil mogoč podrobnejši študij primorskega izrazoslovja, ki vsebuje tudi mnogo izvirnega in klenega (glede meje bi n. pr. pripomnil, da pomenja na Primorskem tudi gozd sam, zato je Predmeja = vas pred gozdom). Pohvalno pa je treba omeniti, da je Badjura upošteval tudi slovenska imena na sedaj ponemčenih tleh v Avstriji, kjer se je ohranil še marsikateri pristni naziv, zlasti v Visokih Turah.

Znanstvene terminologije nastajajo polagoma, s pisanjem razprav, učbenikov in znanstvenih knjig. Naša geografija in tudi etnografija sta s kovanjem novih izrazov, ki so bili sicer potrebni, zašli mnogokrat na stranpota, ker pisec domači izrazi niso bili znani, saj jih tudi slovarji niso poznali. Badjurovo delo sicer mnogih že ustaljenih terminov ne bo moglo pregnati, mnogo pa jih bo na osnovi njegovega dela treba popraviti, druge bomo uvedli na novo. Zdaj imamo tudi možnost, da pri bodočem delu vskladimo znanstveno izrazoslovje z ljudskim.

Valter Bohinec

Metod Turnšek: Od morja do Triglava. Narodopisni zapiski iz slovenskega obrobja. Prva knjiga: Od Istre preko Tržaškega in Goriškega do Benečije. V Trstu 1952, 112 str. + 24 str. s slikov. prilogami.

Metoda Turnška uvrščamo med vztrajne zbiralce in opisovalce etnografskega gradiva. V svojem zadnjem delu z naslovom: »Od morja do Triglava«, objavlja avtor etnografsko gradivo predvsem iz slovenske ljudske socialne ter duhovne kulture, bodisi pod posebnim naslovom, ali pa že v poglavjih socialne kulture navaja kak opis, ki sodi v materialno kulturo.

Tako avtor navaja ženitovanjske navade v Istri, Brkinih, na Pivki, v Trstu in njegovi okolici, na Krasu, Vipavskem, v Gorici z okolico, na Banjščici,

Tolminskem, Cerkljanskem ter v Kobaridu in Bovcu. Za nekatera območja navaja tudi porodno-krstne in mrliške običaje. Opisuje, kako praznujejo pustni čas v Istri, novo leto in veliko noč v Gorici in okolici ter kakšni so običaji med cerkvenim letom na Cerkljanskem. Če omenimo še pregovore iz Istre ter Brega pri Trstu in na Krasu, dalje vraže na Cerkljanskem, bi bili s tem zajeli vse objavljeno gradivo, ki sodi v področje ljudske socialne in duhovne kulture. Prispevki, kot so Istrske fige, Lov na jegulje v Istri, Božja istrska trta, Ptičji lov ob morju ter nekateri odlomki iz socialne kulture (n. pr. opis nevestine obleke, ženitovanjskih jedi ipd.) pa sodijo v materialno kulturo.

Etnografsko gradivo, ki ga je Turnšek zbral sam, deloma iz virov in literature, deloma pa so ga prispevali razni sodelavci, in to največkrat teže dosegljivo gradivo, nudi zanimive podatke, delno že znane, nekaj pa tudi novih: n. pr. nekatere vraže, ki nastopajo v zvezi z običaji itd.

Glede podatkov o gradivu bi le želeli, da bi avtor prihodnje izdaje izpolnil s tem, da bi bilo predvsem njegovo, prav tako pa tudi gradivo sodelavcev opremljeno z vsemi točnimi podatki, ki so danes v rabi pri znanstvenem navajanju gradiva. Glede vsebine poglavij, ki jih obravnava, pa bodi pripomnjeno naslednje: Škoda je, da se avtor ni omejil v prvi knjigi — ker je že namenjen izdati še drugo — na sistematično navajanje raznih poglavij iz socialne, duhovne in materialne kulture. Tako naj bi za vsako pokrajino ali večje etnografsko območje navedel n. pr. ženitovanjske, mrliške in porodno-krstne običaje, dalje običaje med cerkvenim letom in priključil morda še vraže, ki ne nastopajo v zvezi z običaji. To se pravi: za vsako območje naj bi obravnaval enako snov v enakem zaporedju poglavij; ponekod bi moral v tem primeru zbrati še nekaj gradiva, drugod pa bi ga prenesel v drugo knjigo.

Že samo dejstvo, da prinaša knjiga etnografsko gradivo iz področij, ki so bila do danes v slovenski etnografiji skoraj popolnoma zanemarjena, terja, da izrečemo dr. Metodu Turnšku priznanje za njegovo delo. Čeprav se v delu samem avtor omejuje le na poljudni opis tega ali onega pojava iz ljudskega življenja in se niti malo ne spušča v etnografska razlaganja, kljub temu bo po knjižici rad posegel ne samo laik, ki mu bo ustrezala poljudno-znanstvena oblika, marveč jo bo pri študiju slovenskih obmejnih običajev itd. s pridom uporabljal tudi etnograf, saj bo v njej našel marsikaj novega in zanimivega.

Marija Jagodic

Zbornik Etnografskog muzeja u Beogradu. 1901—1951. Naučna knjiga. Izdavaško preduzeće NR Srbije, Beograd 1953, 296 str.

Etnografski muzej v Beogradu je praznoval leta 1951 petdesetletnico svojega obstoja. Od ustanovitve pa do danes je muzej kljub težavam, ki so jih imeli tudi drugi muzeji, uspešno vršil svojo znanstveno in izobraževalno nalogo in je proslavil 50-letnico svojega delovanja z izdajo obsežnega zbornika. (Iz tehničnih razlogov je bil Zbornik dotiskan šele leta 1953.) Vanj so prispevali razprave, študije in članke predvsem srbski in hrvatski, pa tudi slovenski avtorji. Obdelujejo različne teme in rešujejo razne etnografske in etnološke probleme ali pa objavljajo etnografsko gradivo, ki bo šele nudilo snov za nadaljnje proučevanje. Članke ilustrirajo odlične risbe in fotografije. 4°-format ustreza množini objavljenih člankov, ker bi v nasprotnem primeru debelina knjige občutno narasla. Nikakor pa ni primerna zunanja broširana izdaja knjige. Vezava v platno (brez ovojnega papirja, ki je tudi sicer zelo nepraktičen) bi vsekakor dala knjigi tudi s te strani oni zunanji videz, ki ga terja vsebina, saj so v njej dela naših najboljših etnologov in etnografov.

Nekako polovica vseh člankov sodi v materialno kulturo, ostali pa v socialno in duhovno. Med članki, ki zajemajo snov iz materialne kulture, jih je posvečenih še največ študiju ljudske noše in obrti. Kar trije avtorji so se